

Голас Радзілы

№ 44 (1874)
1 лістапада 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

І. У ЛЕТАПІСЕ Вялікай Айчыннай вайны ёсць трагічныя лічбы: фашысцкія захопнікі знішчылі 9 200 беларускіх вёсак. 619 з іх спалілі разам з жыхарамі. 186 вёсак больш не адраділіся.
Бацька і сын — Барыс і Рыгор ІГНАШЭВІЧЫ (на здымку) — з палескай вёскі Хорастава, якая таксама была спалена гітлераўцамі разам з жыхарамі. Прайшло сорак гадоў. Зноў мірна каласіцца збажына на калгаснай ніве. Як і здавен-даўна, людзі тут аруць зямлю, сеюць і ўбіраюць хлеб, гадуюць дзяцей. Адрадзілася Хорастава! Зноў тут віруе жыццё! На месцы знішчаных пабудовы выраслі новыя, больш прыгожыя. На месцы спаленых, пакалечаных, пасохлых бяроз уздоўж галоўнай вуліцы глыбока пусцілі карэнне ў зямлю маладыя. Нібы так хораша ў Хораставе было заўсёды. І толькі людская памяць не можа забыць ні родных, ні блізкіх, што так трагічна загінулі ў гады ваеннага ліхалецця. Гора не мінула і Ігнашэвічаў. Фашысты загубілі жонку Барыса Рыгоравіча і трых дачок...
«Рэпартажам са спаленай вёскі», які публікуецца ў гэтым нумары нашай газеты, мы пачынаем серыю расказаў пра знішчаныя гітлераўцамі вёскі Беларусі, пра іх адраджэнне. У далейшым заглавак стане рубрыкай. Пад ёй мы будзем друкаваць матэрыялы пра вёскі, якія падзялілі лёс Хатыні, Хорастава.

падзеі • людзі • факты

ПЛЕНУМ ЦК КПСС

У Маскве адбыўся чарговы Пленум ЦК КПСС.

На ім было абмеркавана пытанне «Аб Даўгачаснай праграме меліярацыі, павышэнні эфектыўнасці выкарыстання меліяраваных зямель у мэтах устойлівага нарошчвання харчовага фонду краіны» і прынята адпаведная пастанова.

З вялікай прамай у Пленуме выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Чарненка.

У прамове К. У. Чарненкі адзначаны поспехі ў выкананні Харчовай праграмы, у сацыяльным пераўтварэнні вёскі, выказаны крытычныя заувагі, змешчаны палажэнні і вывады аб далейшым развіцці эканомікі краіны, аб асноўных напрамках інтэнсіфікацыі сельскагаспадарчай вытворчасці, павышэння ролі меліярацыі ва ўстойлівым нарошчванні харчовага фонду.

Усяго два гады прайшло з часу прыняцця Харчовай праграмы, але за гэты кароткі тэрмін зроблена нямала. У 1983 годзе, адзначыў у сваёй прамове К. У. Чарненка, атрыманы самы высокі аб'ём прадукцыі сельскай гаспадаркі за ўсю гісторыю краіны. І ў бягучым годзе ў вельмі неспрыяльных умовах надвор'я, пры жорсткай засухе ў многіх раёнах краіны, працаўнікі вёскі імкнуцца, каб вынік быў не меншым. Сумарная вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі за 1983—1984 гады будзе прыкладна на 20 мільярдаў рублёў больша, чым за першыя два гады пяцігодкі.

Праграма меліярацыі адкрывае новы буйны этап у барацьбе за павышэнне ўрадлівасці зямель. Прадугледжваецца ў паўтара раза расшырыць арашаемыя і асушаныя плошчы, што дазволіць у два разы павялічыць выхад з іх прадукцыі раслінаводства.

3 ЗАЯВЫ ТАСС

ХТО ПАРУШАЕ
ДАГАВОРАНАСЦІ

ТАСС выступіў з Заявай, у якой на канкрэтныя факты абверг выдумкі Вашынгтона адносна таго, быццам не ЗША, а СССР парушае ўзяттыя на сябе абавязальнасці.

Пазіцыя Вашынгтона ў адносінах да Дагавора АСУ-2, гаворыцца ў Заяве, наглядна прадэманстравала, як там падыходзяць да ўзятых на сябе абавязальнасцяў па падпісаных Злучанымі Штатамі Амерыкі пагадненнях. Дэманструюць гэта і практычнымі дзеяннямі ў адносінах да канкрэтных палажэнняў дагавора. Так зрабілі, пачаўшы размяшчэнне новых амерыканскіх ядзерных ракет у Заходняй Еўропе, пачаўшы фарсіраванае разгортванне крылатых ракет вялікай дальнасці марскога базіравання.

Прама праграмуюцца новыя парушэнні, у тым ліку выхад за межы ўстаноўленых лімітаў на колькасць балістычных ракет з раздзяляючыміся галаўнымі часцямі індывідуальнага навіядзення, а таксама будаўніцтва дадатковых шахтных пускавых устаноў, што катэгарычна забараняецца і Дагаворам АСУ-2, і раней заключаным Часовым пагадненнем 1972 года (АСУ-1).

Усё больш ёсць прыкмет таго, што ў Вашынгтоне наогул хацелі б адмовіцца ад абмежаванняў на стратэгічныя наступальныя ўзбраенні, стаўшы на шлях іх нястрымнай гонкі.

АНТЫВАЕННЫЯ АКЦЫІ

Тысячы жыхароў Беларусі на антываенных мітынгах, сходах, маніфестацыях, якія прайшлі ў рэспубліцы ў рамках праведзенага ў СССР Тыдня дзеянняў за раззбраенне, далучылі свае галасы да патрабавання прагрэ-

Савецкі Саюз не рабіў і не робіць нічога, што ішло б уразрэз з дагаворанасцямі па АСУ-1 і АСУ-2. Ён верны пагадненням, якія заключае. Але тыя, хто парушае пагадненні, не павінны пешыць слабе ілюзіям, што гэта ім пройдзе дарма.

У Заяве ТАСС прыводзяцца таксама факты парушэння Вашынгтонам іных савецка-амерыканскіх пагадненняў: бестэрміновага Дагавора 1972 года аб абмежаванні сістэм праціракетнай абароны, дагавораў 1974 і 1976 гадоў аб падземных ядзерных выбухах і інш.

3 ВЫСОКАЙ ТРЫБУНЫ

У ЦЭНТРЫ ўВАГІ

Мірныя ініцыятывы СССР па-рапейшаму знаходзяцца ў цэнтры ўвагі ўдзельнікаў дыскусіі ў Першым камітэце (палітычныя пытанні і пытанні бяспекі, уключаючы раззбраенне) XXXIX сесіі Генеральнай Асамблеі ААН.

Выступаючы на сесіі, міністр замежных спраў Беларускай ССР А. Гурыновіч падкрэсліў, што пагроза ператварэння космасу ў плацдарм вайны і агрэсіі да сёння не ліквідавана. Больш таго, яна ўзрасла ў выніку курсу ЗША на разгортванне ўдарных сістэм касмічных узбраенняў. Распаўсюджанне гонкі ўзбраенняў на космас рэзка ўзмацніла б рызыку ядзернай катастрофы, падарвала б перспектывы абмежавання і скарачэння ўзбраенняў увогуле. Небяспечная лінія Вашынгтона, які процістаіць спадзяваным усяго міжнароднага супольніцтва, наглядна праявіла сябе ў сувязі з нядаўнім канструктыўным крокам СССР — прапановай дамовіцца аб прадухіленні мілітарызацыі касмічнай прасторы. Гэта сумленна і адкрыта прапанова Савецкага Саюза зачала такога ж сумленнага і канструктыўнага адказу. Аднак адміністрацыя ЗША зноў прадэманстравала, што яна не ў стане глядзець на свет інакш, як праз прызму пагоні за ваеннай перавагай, сказаў дэлегат БССР.

СХОДЫ

ПРЫСВЯЧАЕЦЦА ДНЮ
ААН

У Мінску адбыўся сход прадстаўнікоў грамадскасці, прысвечаны Дню Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і пачатку Тыдня дзеянняў за раззбраенне.

Віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР, акадэмік АН БССР А. Махнач, які выступіў з дакладам, падкрэсліў важнае значэнне дзейнасці Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па забеспячэнню міжнароднага міру і бяспекі, развіццю супрацоўніцтва паміж дзяржавамі ў адпаведнасці з патрабаваннямі яе Статута. Дэлегацыя БССР з моманту стварэння ААН, адзначыў дакладчык, паслядоўна адстойваюць у ёй інтарэсы міру і бяспекі народаў.

Была выказана глыбокая занепакоенасць сур'ёзным пагаршэннем міжнароднай абстаноўкі ў выніку агрэсіўнай палітыкі і дзеянняў Злучаных Штатаў Амерыкі і іх бліжэйшых саюзнікаў.

Падкрэслена неабходнасць актывізаваць намаганні прагрэсіўнай грамадскасці краін — членаў ААН у барацьбе за спыненне гонкі ўзбраенняў, у першую чаргу ядзерных, прадухіленне мілітарызацыі космасу.

На сходзе было зачытана пасланне

генеральнага сакратара ААН Х. Перэса дэ Куэльяра з вышадку Дня ААН.

Удзельнікі сходу аднадушна прынялі пісьмо генеральнаму сакратару ААН.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ
З АЎСТРЫІ

У Мінску пабывала дэлегацыя Ніжнеаўстрыйскай арганізацыі аўстра-савецкага таварыства. Яна знаходзілася ў рэспубліцы па запрашэнню Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

Члены дэлегацыі былі прыняты Старшынёй Вярхоўнага Савета БССР І. Шамякіным.

Госці мелі гутарку ў Беларускам таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. Яны азнаёміліся з экспазіцыямі Дома-музея і з'езда РСДРП і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, сустрэліся з ветэранамі вайны — удзельнікамі баёў за вызваленне Аўстрыі ад фашызму.

Дэлегацыя з Аўстрыі наведала таксама некаторыя прамысловыя прадпрыемствы Мінска.

КУЛЬТУРНЫЯ СУВЯЗІ

«ПРАЛІЦА»

УПРЫГОЖЫЛА СВЯТА

Фальклорная група народнага ансамбля танца «Праліца» гродзенскага Палаца культуры «Юнацтва» вярнулася з гастрольнай паездкі па ГДР. Самадзейныя артысты прымалі ўдзел у мерапрыемствах, прысвечаных 35-годдзю ўтварэння брацкай краіны, выступалі на лепшых сцэнічных пляцоўках акруг Дрэздэн, Котбус і Гера. У праграму канцэртаў разам з беларускімі ўвайшлі рускія, эстонскія, літоўскія, малдаўскія народныя танцы. Гледачы цёпла прынялі таксама створаны на этнаграфічным матэрыяле музычныя кампазіцыі «Вячоркі», «Жаніцьба Цярэшкі», «Праліцы», «Каляды».

Гэта паездка за рубж для заводскіх артыстаў — другая. Летась яны паказалі сваё майстэрства жыхарам Швецыі. Традыцыйнымі сталі паездкі за мяжу і іншых аматарскіх калектываў Прыпямоння. Напрыклад, народны ансамбль танца «Раніца» гродзенскага Палаца культуры тэкстыльшчыкаў выступаў у ГДР, Польшчы, Грэцыі, Іспаніі, Францыі і Японіі.

СУПРАЦОЎНІЦВА

«БЕЛАРУСЬ» У ІНДЫІ

Першыя трактары славутай маркі «Беларусь» сышлі са зборачнага канвеера ў прамысловым горадзе-спадарожніку Дэлі — Фарыдабадзе. Іх выпуск пачаў індыйскай кампаніяй «Іспі Індастрыял карпарэйшн» па кантракту, заключанаму летась.

Трактар «Беларусь» добра вядомы ў Індыі як вельмі надзейная, выдатна прыстасаваная да эксплуатацыі ў мясцовых умовах машына. У свой час Індыя заклікала значную колькасць беларускіх трактароў, дэталі да якіх пастаўляе Савецкі Саюз.

НА ВДНГ СССР

ЛАЎРЭАТЫ —
СЕЛЬСКІЯ ПРАЦАЎНІКІ

На Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР у Маскве адбылося ўшанаванне працаўнікоў сельскай гаспадаркі, якія вызначыліся на жніве-84. 50 лепшым хлебаробам, жывёлаводам, механізатарам уручаны Дыпломы гонару ВДНГ СССР. Сярод лаўрэатаў — цялятніца калгаса «Шлях да камунізму» Гродзенскага раёна Герой Сацыялістычнай Працы А. Сідарчук, даярка калгаса «Шлях да камунізму» Гомельскага раёна Л. Казакова, брыгадзір калгаса «40 год Кастрычніка» Іванаўскага раёна А. Ксеіда. Яны адзначаны каштоўнымі падарункамі — аўтамабілямі «Масквіч».

ПРАМЫСЛОВАЯ ПТУШКАГОДУЛЯ

НОВЫЯ «КВАТЭРЫ»
ФАЗАНАЎ

Фазанавым стаў лясны масіў каля Гродна. Тут, на тэрыторыі Азёрскага лясніцтва, адкрыты запаведнік, куды

дастаўлены з суседняй Літвы рэдкія ў нашых краях птушкі.

Навасёлы — а іх тысячы — размешчаны ў спецыяльных вальерах. Для харчавання фазану прыпасены ягады рабіны і абляпіхі — любімы ласунак. У рацённае таксама морква, сланечнік, авёс. Пасля акліматызацыі птушак расселяць у палюнічых угоддзях, дзе ў большасці ліставыя лясы з ягаднікамі.

Фазану разводзіць і абласное таварыства палюнічых і рыбалоўаў. Вальеры для акліматызацыі і вырошчвання каштоўных прамысловых птушак абсталяваны ў Соніцкай і Індурскай палюнічых гаспадарках. Расселяць іх і ў іншых мясцінах, што дазволіць значна папоўніць палюнічых ўгоддзі. Карысць атрымаюць і земляробы: фазаны знішчаюць каларадскага жука і яго личынку, харчуюцца насеннем пустазелля.

СУВЕНІРЫ

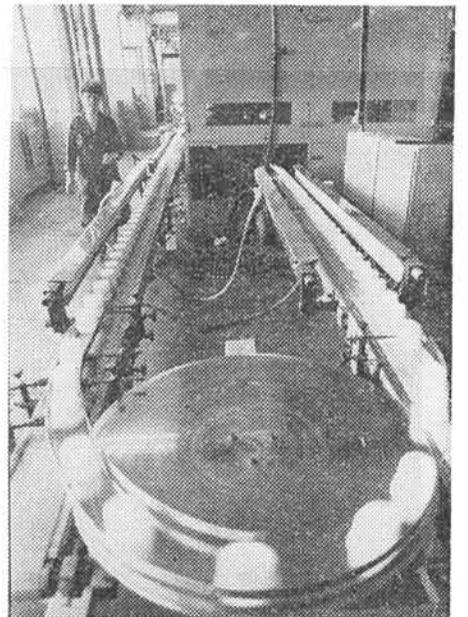
МАСТАКІ —
ФЕСТЫВАЛЮ

Мастакі шклозавода «Нёман» не абыходзяць увагай ні адну важную падзею ў краіне. Вось і цяпер яны распрацавалі ўзоры сувеніраў для ўдзельнікаў XII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў, які адбудзецца ў Маскве.

У Мастацкім саваце Міністэрства прамбудматэрыялаў БССР гэтыя ўзоры атрымалі выдатную адзнаку і памечаны знакам «Навінка». Неўзабаве яны пойдучы ў масавую вытворчасць.

У распрацоўцы ўзораў удзельнічалі мастакі Уладзімір Мурахвер, Уладзімір Жохаў, Аркадзь Аношчык, Людміла Мягкова, Таццяна Мальшова, Вольга Сазыкіна, Галіна Сідарвіч і іншыя.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

Барысаўскі завод «Поліміз» забяспечвае мяса-молочную прамысловасць рэспублікі поліэтыленавай і поліэтыленавай упакоўкай. Гэта сучаснае прадпрыемства аснашчана высокапрадукцыйным айчынным і замежным абсталяваннем.

НА ЗДЫМКУ: адна з ліній завода.

МІНСК. Цэхі і цэлыя вытворчасці, дзе ўсе аперацыі выконваюцца аўтаматамі, павінны быць створаны ўжо ў бліжэйшай будучыні. Менавіта так разглядалі праблемныя пытанні аўтаматызацыі вытворчасці ўдзельнікі Усесаюзнай навукова-тэхнічнай канферэнцыі, якая адбылася ў Мінску.

ОРША. Першых пацыентаў прыняў хірургічны цэнтр Аршанскай гарадской балініцы, лабудаваны на сродкі прамысловых прадпрыемстваў горада. У новым будынку размясціліся дзіцячая і экстранная хірургія, траўматалагічнае і ўралагічнае аддзяленні. Цэнтр разлічаны на дзвесце ложкаў, аснашчаны сучаснай апаратурай функцыянальнай дыягностыкі, спецыяльным медыцынскім абсталяваннем з прымяненнем тэлевізійных і лазерных устаноў.

МІЕРЫ. Пара завяршэння сельскагаспадарчых работ у вёсцы Іст, што на Міёршчыне, сёлета супала з навааселлямі. 10 чатырохкватэрных дамоў з прысядзібнымі ўчасткамі здалі вясцоўцам будаўнікі. Жыллё ўзведзена на сродкі мясцовага саўгаса «Дзісенскі».

II. РЭПАРТАЖ СА СПАЛЕНАЙ ВЁСКИ

Бацька і сын павялі да дроў, што нарыхтавалі на зіму, спыніліся ля разрэзаных бярэвенняў і запытальна паглядзелі на фотакарэспандэнта: «Мо гэта месца падыдзе!». Селі на таўшчэзныя налодкі, сфатаграфаваліся. Расказваць пра трагедыю сваёй вёскі пачалі не адразу: балюча ўспамінаць. Прайшло больш за сорак гадоў, а боль не слабее. — Не дамы, а цацкі,— пачаў здалёк Барыс Рыгоравіч, паказаўшы ў бок вуліцы... — А мне старое Хорастава даражэй. Тыя драўляныя хаткі, саламяныя стрэхі... Закрыю вочы — жонку бачу. Каля хлывушка таўчэца, свіней і курэй корміць, карову доіць. А ля яе — тры дачушкі лашчацца... Няма ні жонкі, ні дачушак... І скуль такое гора ўзялося! За што такія пакуты народ наш зведаў!

— Хіба ж у нас адных, бацька! — спрабуе суцешыць сын, Рыгор Барысавіч. — Усіх, хто заставаўся, ажно дзевяноста чалавек хорастаўцаў спалілі разам з будынкамі. Тое ж і ў Пузічах, і ў Гоцку, і ў Рахавічах. Дзве тысячы чалавек у адным калгасе...

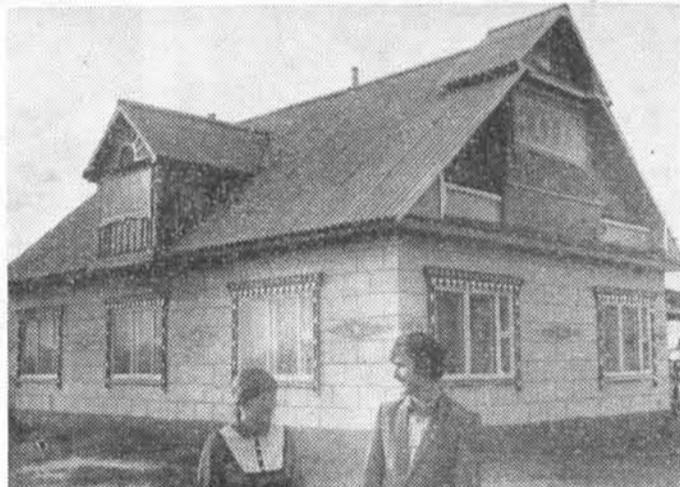
...Жыццё наладжвалася. Праўда, не так хутка, як хацелася б: невялікая вёсачка, стаіць далёка ад горада. Але то тут, у Хораставе, то ў суседніх Пузічах не-не ды і праедзе па вуліцы машына, прагрукача трактар. І маладыя, што аддзяліліся ад бацькоў, больш не куплялі старыя хаты, а сталі ставіць новыя будынкі. Цешыла вока вяскоўцаў пра падзеі ў белым свеце, ужо больш не збіраліся ў хаце тых, каму пашчасціла павываць у вялікім горадзе: з'явіліся радыёпрыёмнікі, ды і паездкі ў горад для вяскоўцаў сталі справай звычайнай. Бяда прыйшла знянацку. На першым часе мала хто паспеў асэнсаваць, якое гэта страшнае гора — вайна. Прышлі фашысты і сталі рабаваць насель-

ніцтва. Забіралі ўсё падчыстую: жывёлу, хатнія рэчы, зерне. А калі хто спрабаваў не аддаваць дабро, расстрэльвалі на месцы. Не глядзелі, што перад імі старыя ці дзеці. Юнакоў і дзяўчат фашысты адпраўлялі ўшалонамі на працу ў Германію.

І тады жыхары вёсак сталі ўцякаць у лес, стваралі партызанскія атрады, пачалі рыхтавацца да цяжкіх выпрабаванняў, да помсты лютаму ворагу. На першым часе раздабывалі зброю, рылі зямлянку, стваралі базы, склады прадуктаў. Усё дарогае насельніцтва было ў партызанах. Ля Хорастава размясціліся аэрадром, штаб Пінскага партызанскага злучэння, Пінскі падпольны абком КП(б)Б і абком ЛКСМБ. Партызаны не давалі спакою фашыстам: знішчалі ваенныя ўшалоны, нападлі на гарнізоны, каралі здраднікаў. Асабліва вялікі ўрон ворагу наносіў атрад, якім камандаваў Васіль Корж, Герой Савецкага Саюза.

Некалькі разоў фашысты наладжвалі бланкаду, але нічога не маглі зрабіць народным месціцам. І тады ў 1943 годзе ўсю сваю злосць карнікі абрынулі на мірнае насельніцтва. Фашысты спалілі Хорастава і яшчэ сем бліжэйшых вёсак разам з жанчынамі, дзецьмі, старымі — усяго дзве тысячы чалавек. Згарэлі ўсе будынкі, нават дрэвы, якіх так многа расло ля хат. У жывых засталася некалькі франтавікоў ды тых, хто быў у партызанах у лесе. У тым ліку бацька і сын — Барыс і Рыгор Ігнашэвічы.

— Чырвоная Армія пагнала фашыстаў з Беларусі,—ўспамінае Барыс Рыгоравіч. — Вярнуліся я і Рыгор у Хорастава. Падышлі да папялішча роднай хаты, не стрымалі слёз. Паўстала пытанне: што далей рабіць! На першым часе розныя думкі былі. Рыгор кажа:

«Цяжка нам, бацька, будзе на гэтым месцы жыць. Давай у іншую вёску, а мо ў горад пададзімся».

Сам ведаў, што цяжка. Але згадзіцца з сынам не мог. Тут мы нарадзіліся, тут новае жыццё пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі будавалі, тут, куды ні глянь, родныя мясціны: рэчка Лань, лес удалечыні... Адным словам, не ляжала ў мяне душа да перамены месца. Застаўся я, застаўся і сын. «Праўду кажаш, бацька, нельга нам радзіму пакідаць. Адбудуем Хорастава, яшчэ прыгажэйшай вёска будзе. Назло ўсім ворагам адбудуем і заживём не горай, чым раней». Зажылі і на самай справе добра.

Скончылася ваеннае ліхалецце. Дамой вярталіся хорастаўцы. Не бацькоўскія хаты, а папялішчы сустракалі іх. Да таго ж у большасці франтавікоў ні родных, ні блізкіх. Засталіся ў жывых толькі тыя, хто пайшоў у партызаны.

На першым часе капалі зямлянку, у таго-сяго хапіла сіл,

каб пабудаваць невялічкі часовы дамок. Дзяржава, жыхары суседніх вёсак не пакінулі хорастаўцаў у бядзе: дапамаглі грашыма, прадуктамі, адзеннем, насеннем. Цяжка было з жывёлай. Асабліва не хапала коней. Капалі зямлю рыдлёўкамі. Таму ў першыя гады, нават аб'яднаўшыся ў калгас «Светлы шлях», атрымлівалі небагаты ўраджай.

З часам некалькі вёсак стварылі буйны калгас «Партызанскі край» імя Каржа. Калектыўная гаспадарка мацнела з кожным годам.

НА ЗДЫМКАХ: такой пакінулі вёску Хорастава акупанты; новае пасляваеннае пакаленне вёскі, сям'я ЧАРАВАКАЎ: Адам Сцяпанавіч, настаўнік мясцовай школы, Надзея Мікалаеўна, выхавальніца інтэрната, са сваімі дзецьмі; шчаслівыя: над імі мірнае неба. Блізныты Віталь і Тамара БАЛЮКІ; адна з прыгажэйшых рэк Беларусі Лань непадалёку ад Хорастава; у прыгожым доме жывуць Уладзімір і Таццяна КАРЖЫ.

ПРАБЛЕМА І ЯЕ РАШЭННЕ

КОМПЛЕКСНАЯ ПРАГРАМА «ПРАЦА»

— Многія з сённяшніх гаспадарчых праблем Беларусі звязаны з трагічнымі вынікамі другой сусветнай вайны, — сказаў у гутарцы з карэспандэнтам Агенцтва друку Навіны вядомы эканаміст Леў МЯТЛІЦКІ, намеснік старшыні Дзяржаўнага плановага камітэта Беларусі.

Леў Мятліцкі, які многа часу прысвяціў вывучэнню эканаміка-дэмаграфічнай сітуацыі ў рэспубліцы, лічыць, што «рэха вайны» будзе адгукацца ў яе эканоміцы яшчэ 20—30 гадоў. Беларусь вельмі моцна пацярпела ў час агрэсіі фашысцкай Германіі супраць СССР у 1941—1945 гадах. Асабліва цяжкія былі людскія ахвяры. Беларусь страціла 2 мільёны 200 тысяч чалавек — амаль кожнага чацвёртага (напярэдадні вайны, у 1940 годзе, насельніцтва рэспублікі складала 9 мільёнаў 46 тысяч чалавек).

Дзякуючы дапамозе іншых савецкіх рэспублік Беларусь змагла, нягледзячы на цяжкасці, даволі хутка аднавіць, а затым і значна павялічыць свой эканамічны патэнцыял. Сёння рэспубліка з'яўляецца галоўным у СССР вытворцам вялікагрузных аўтамабіляў, спецыялізаваных камбайнаў, калійных угнаенняў. На сусветным рынку добра вядомы трактары «Беларусь», зробленыя ў Мінску. Хутка развіваюцца хімія, нафтахімія, прыборабудаванне. Якісныя змяненні адбыліся ў сельскай гаспадарцы, дзе вядучую ролю трывала заняла жывёлагадоўля.

Аднак даваенная колькасць насельніцтва, як адзначае Мятліцкі, у рэспубліцы была адноўлена толькі ў пачатку 70-х гадоў, гэта значыць амаль праз трыццаць гадоў пасля заканчэння вайны. Праблема няхваткі рабочых рук, актуальная для многіх раёнаў Савецкага Саюза, асабліва вострая ў Беларусі. Напрыклад, Мінск — сталіца рэспублікі — можа сёння ахвотна прыняць на работу 4 тысячы чалавек самых розных прафесій: ад токараў і наладчыкаў да ткачы і выхавальніц дзіцячых садоў. Толькі будаўнічыя арганізацыі горада запрашаюць рабочых 30 спецыяльнасцей.

У 80-х гадах праблема працоўных рэсурсаў у Беларусі абстрааецца, — адзначае Леў Мятліцкі. — У працаздольны ўзрост уступаюць дзеці маладзёга пакалення «дзецей вайны».

Якое ж выйсце прапануюць планавікі? Як і ў савецкай эканоміцы ў цэлым, у Беларусі робіць стаўку на інтэнсіфікацыю вытворчасці. Размова ідзе, як падкрэслівае Мятліцкі, не аб укараненні «патагонных сістэм», а аб больш канкрэтнай арганізацыі працы, механізацыі і аўтаматызацыі вытворчасці.

Як паказаў вопыт, набыты ў Савецкім Саюзе і іншых сацыялістычных краінах, вялікі эффект можа прынесці распрацоўка і ажыццяўленне мэтавых праграм, якія дазваляюць сканцэнтравачь намаганні на вырашэнні ключавых задач. У Беларусі цяпер рэалізуецца комплексная праграма «Праца». Яе мэта — скараціць сферу выкарыстання ручной, цяжкай фізічнай і манатоннай працы і такім чынам зменшыць патрэбу ў дадатковых рабочых руках. Вялікія перамены, па сведчанню Мятліцкага, намячаюцца ў машынабудаванні рэспублікі, дзе плануецца ўстанавіць 25 тысяч прамысловых робатаў. Паводле папярэдніх рэзультатаў, гэта дазволіць утраць павялічыць прадукцыйнасць працы.

Рыгор КОЛАБАЎ.

Выданні «Голасу Радзімы»

ПОЗДРАВЛЯЕМ!

Галіна Лапанік —мантажніца мінскага прыборабудаўнічага завода. Яна ж і намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, што значыць другі чалавек пасля прэзідэнта рэспублікі, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР. Нас не здзіўляе такое спалучэнне. Давер і гонар аказаны Галіне Лапанік за самаадданую працу, аўтарытэт яе заваяваны выключнай сумленнасцю, чуласцю ў адносінах да людзей, гатоўнасцю служыць ім.

— Нерш за ўсё я—рабочая.—гаворыць яна пра сябе.—Нават у парламенце. Мяне выбралі туды, каб прад-

стаўляць інтарэсы такіх жа рабочих, як я сама. А для гэтага трэба жыць адным жыццём з тымі, хто табе даярае.

Лёс гэтай жанчыны не выключэнне.

У кніжцы «Так мы жывём», якая выйшла ў «Бібліятэцы газеты «Голас Радзімы», змешчана больш за дваццаць нарысаў і замалёвак, героямі якіх з'яўляюцца нашы сучаснікі, людзі, вядомыя на ўсю краіну, і зусім сціплыя працаўнікі. Адны з іх, як, напрыклад, Сіла Гусеў, былі сярод тых, хто здзейсніў сацыялістычную рэвалюцыю ў кастрычніку 1917 года, усталёўваў Савецкую ўладу, быў удзельнікам і сведкам важнейшых падзей, што адбываліся ў нашай краіне. Ніна Гладзенка, Зінаіда Рыдлеўская былі салдатамі Вялікай Айчыннай вайны. Яны рызыкавалі ўласным жыццём дзеля свабоды Радзімы, дзеля ішчасця будучых пакаленняў.

Савецкі чалавек, савецкі характар—гэта ўжо з'ява, і ўласцівая яна толькі нашаму сацыялістычнаму грамадству. Аўтары расказваюць пра людзей самых розных прафесій і сацыяльных груп. Іх героі вырошчваюць хлеб, падымаюцца ў космас, ву-

чаць дзяцей, працуюць каля станка, пішуць музыку. А кніжка гэта ў цэлым—расказ пра тое, як мы жывём. Набыць спецыяльнасць, працай заслужыць павагу ў калектыве, мець магчымасць уплываць на курс дзяржаўнага карабля, не ведаць ніякіх перашкод для праяўлення сваіх здольнасцей—усё гэта забяспечвае сацыялістычны лад, Савецкая дзяржава.

Двойчы Герой Савецкага Саюза касманаўт Пётр Клімук нарадзіўся і вырас у вёсцы Камароўка на Брэстчыне. Зусім за кароткі час ён прайшоў шлях ад лейтэнанта да генерала, але не бачыць у гэтым нічога незвычайнага. «Дарога, якой ішоў і іду я,—гаворыць ён,—у нас даступна кожнаму».

Цікавыя чалавечыя лёсы, цікавыя расказы пра іх. Калі трапіць да землякоў кніжка «Так мы жывём», яны прачытаюць у ёй пра маладых мастакоў, якія перасялілі ў вёску і стварылі там для дзяцей ляльчыны тэатр, і пра 22-гадовага вучонага-матэматыка, і пра многіх іншых людзей, ролю і месца якіх у жыцці краіны вызначыла толькі праца, уклад кожнага з іх у агульную справу развіцця і ўмацавання нашага грамадства. Д. БАБАК.

Гентскому отделу Союза советских граждан в Бельгии исполнилось 35 лет. Наши соотечественники, оторванные от Родины, приходят сюда, как в родной дом. Они вместе отмечают советские праздники, смотрят советские кинофильмы. Не стоят в стороне они и от борьбы за мир, участвуя вместе с бельгийцами в конференциях, манифестациях, маршах, рассказывают правду о Советском Союзе, о его стремлении жить в мире со всеми народами, способствуя этим укреплению дружбы и взаимопонимания между бельгийским и советским народами.

При Гентском отделе создан хор, где вместе с русскими, белорусками, украинками поют и их мужья-бельгийцы. Выступления хора проходят с неизменным успехом. Несколько лет назад при этом отделе была создана молодежная самодеятельная группа «Юность». В ней — дети наших земляков и бельгийцы, люди, которым близка и понятна наша культура, песня и танец. Выступления группы «Юность» становятся все более интересными, приносят ее участникам все большую популярность.

В связи с юбилеем соотечественников из Гентского отдела сердечно поздравляют Президиум и коллектив Белорусского общества «Радзіма», редакция газеты «Голас Радзімы». Желаем всем доброго здоровья, счастья, благополучия в семьях.

Желаем вам, дорогие друзья, дальнейших успехов в вашей патриотической работе, в развитии культурных связей с матерью-Родиной.

III. РЭПАРТАЖ СА СПАЛЕНАЙ ВЁСКИ

Не параўнаць цяпер Хорастава, іншыя спаленыя вёскі, што ўваходзяць у калгас, з даваеннымі. Прыгожыя дамы з цэглы, крытыя шыферам, чарапіцай, пабудовы для падсобнай гаспадаркі. Ля хат — уласныя аўтамабілі ці матацыклы, ляс тэлевізійных антэн... А на самым бачным месцы ўстаноўлены помнікі землякам-героям. У вёсцы Хорастава ўзведзены помнік аднаму з арганізатараў і кіраўнікоў партызанскага руху ў Беларусі, Герою Савецкага Саюза Васілю Каржу. Сын селяніна прайшоў цяжкі і складаны жыццёвы шлях. Удзельнічаў у рэвалюцыйным руху ў Заходняй Беларусі, змагаўся ў інтэрнацыянальным атрадзе на баку рэспубліканцаў супраць франкістаў у Іспаніі, працаваў дырэктарам саўгаса ў Краснадарскім краі, сакратаром Пінскага абкома КП(б)Б, у час Вялікай Айчыннай вайны быў камандзірам партызанскага атрада, а потым — Пінскага партызанскага злучэння.

Геройскі ўчынак у гады вайны здзейснілі браты Міхаіл і Іван Цубы, помнік якім устаноўлены ў былой вёсцы Навіны, цяпер Цубы — перайменавана так у памяць аб іх.

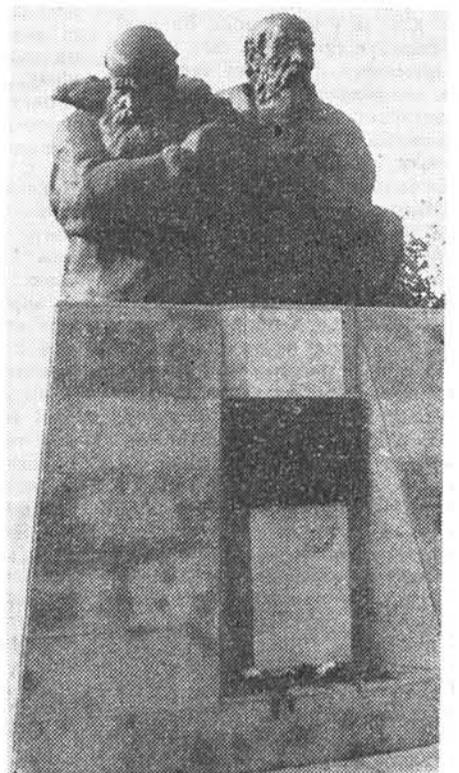
У 1943 годзе фашысты праводзілі карную аперацыю супраць Пінскага парты-

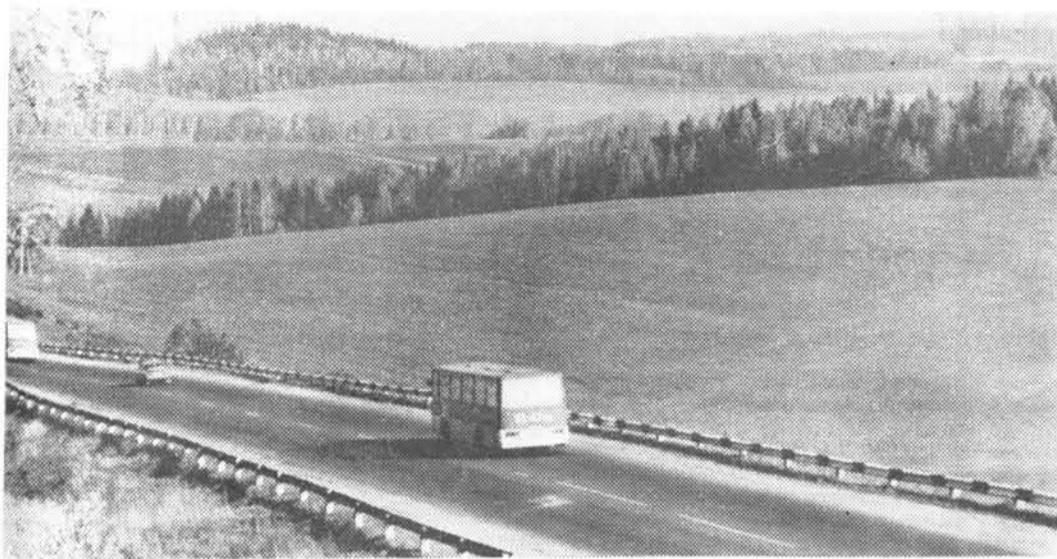
занскага злучэння. Гітлераўцы захапілі братоў і патрабавалі паказаць дарогу да партызан. Міхаіл катэгарычна адмовіўся, за што фашысты расстралялі селяніна. Іван жа Цуба паўтарыў подзвіг Івана Сусаніна: завёў фашыстаў на забалочаны бераг ракі Лань, адкуль ворагі не змаглі выбрацца. Азвэрэлыя гітлераўцы расстралялі мужанага патрыёта, але і самі загінулі.

Свята захоўваюць землякі памяць аб патрыётах. Ля помнікаў праходзяць урокі мужнасці, злёты былых партызан, праводзяцца мітынгі. Героям вайны прысвячаюць свае творы пісьменнікі, мастакі, скульптары — гэта напамін пра жалівую трагедыю, што разыгралася ў гады ліхалецця ў Хораставе і іншых вёсках Беларусі. Заклік да пільнасці, да захавання міру на планеце.

НА ЗДЫМКАХ: былыя партызаны Іван МІНІЧ, Мікалай ШАУЧУК і Міхаіл ТАТУР ля помніка свайму камандзіру Васілю Каржу; музей народнай славы калгаса «Партызанскі край» імя Каржа; Алімпія ЖАЎНЕРЫК — пляменніца праслаўленага камандзіра; ніколі не забудуць нашчадкі подзвіг патрыётаў Івана і Міхаіла ЦУБАУ.

Фота С. КРЫЦКАГА.

Лагойшчына. Дарога на Хатынь.

Фота У. МЯЖЭВІЧА і У. ШУБЫ.

старонкі мінулага

ПЕРШЫ ІНСТЫТУТ У ВІЦЕБСКУ

27 кастрычніка 1911 года ў Віцебску адкрылася аддзяленне Маскоўскага археалагічнага інстытута. У той час у Беларусі самастойнай вышэйшай школы не было. Горы-Горацкі земляробчы інстытут царскі ўрад закрыў у 1863 годзе. І толькі заканчэнне Віцебскага аддзялення давала магчымасць атрымаць дыплом вышэйшай навучальнай установы. Таму адкрыццё гэтага аддзялення ўспрымалася з вялікім натхненнем. Праўда, за вучобу трэба было плаціць 80 рублёў у год.

На першы курс запісалася 58 чалавек з сярэдняй або вышэйшай адукацыяй. Як і ў Маскве, вучоба на двух факультэтах — археалагічным і археаграфічным — працягвалася тры гады.

У рабоце віцебскага аддзялення існавалі пэўныя асаблівасці. Адсутнічала памяшканне. Заняткі праходзілі ў Віцебскім настаўніцкім інстытуце, сярэдняй навучальнай установе, размешчанай у былых Ленкаранскіх казармах па Гогалеўскай вуліцы. Лекцыі чыталіся прафесарамі, якія прыязджалі з Масквы, чатыры разы ў тыдзень па вечарах і толькі ў святы — днём. Слухачы прыходзілі ў аўдыторыю пасля работы. Яны мала чым былі падобны на сучасных студэнтаў. Тут былі ўмудронныя вопытае мужы, якія займалі ў губернскім праўленні вялікія пасады, і разначынцы — землярэмы, прадстаўнікі духавенства, афіцэры, хатнія настаўніцы.

Адміністрацыя аддзялення складалася з памочніка казначэя П. Смірнова, асноўны абавязак якога зводзіўся да збору платы за вучобу, і двух служачых. Усе пытанні ўзгадняліся з кіраўніцтвам інстытута ў Маскве.

Даволі абмежаваныя ўмовы дзейнасці аддзялення перашкаджалі правільнай арганізацыі вучэбнага працэсу. У 1912 годзе заяў аб прыёме паступіла ўсяго толькі 12. Пагаворвалі аб закрыцці ўстановы. Кантынгент людзей замалых, якія мелі вышэйшую адукацыю, быў вучарпаны. Астатнія маглі разлічваць на 12 стипенды ад горада толькі пры ўмове, калі яны працавалі ў школе або ў муніцыпальных установах. Пазытовае земства выдзеліла ўсяго адну стипендыю.

У Маскву ішлі пільныя аб вызваленні ад платы за вучобу. Вось адно з іх. Хатняя настаўніца Р. Спасская пісала: «Я не маю ніякай магчымасці ўнесці плату. Нас, жанчын, кругом крыўдзяць: не залічваюць у штат і не даюць той платы, якую атрымліваюць мужчыны, 50 рублёў — ды яшчэ з вылікамі — хапае толькі на пракармленне. Адсюль даводзіцца ўрываць на вучэбныя дапаможнікі. Іншых сродкаў для працяжжання ніякіх не маю, ды яшчэ даводзіцца дапамагаць сваякам. Вельмі і вельмі мне хочацца скончыць інстытут...»

Дырэктар інстытута А. Успенскі — пляменнік вядомых пісьменнікаў-народнікаў Глеба і Мікалая Успенскіх — чула адносіўся да такіх просьбаў. У 1913 годзе яму ўдалося дабіцца ў губернскага зямства яшчэ тры стипенды. Хоць гэта і не вырашала праблемы, энтузіязм маскоўскіх выкладчыкаў адыграў асноўную, калі не рашаючую, ролю ў тым, што дзейнасць віцебскага аддзялення не перапынілася і нават набірала сілу.

З 1913 года для чытання лекцый прыцягваліся мясцовыя спецыялісты. Выкладчыкам інстытута на зноў створанай кафедры «Старажытнасці Паўночна-Заходняга краю» зацвярджаліся вядомы беларускі гісторык А. Сапуноў, якога А. Успенскі характарызаваў як «выдатнага і лепшага знаўцу гісторыі свайго краю». Ён чытаў курс з 8 лекцый у Віцебску і Смаленску на аддзяленнях Маскоўскага археалагічнага інстытута. Выкладчыку Віцебскага настаўніцкага інстытута В. Медзякову даручалася чытаць лекцыі па гісторыі рускай скульптуры. Уваход у аўдыторыю да А. Сапунова быў свабодны. Гісторыя Беларусі ўпершыню атрымала публічнае асвятленне. Пабочныя асобы да-

пускаліся і на некаторыя іншыя лекцыі, але за плату па 50 капеек. Цікаваць да дзейнасці віцебскага аддзялення ўзрасла.

Тут выкладаліся археалогія, геалогія, гісторыя Расіі, гісторыя рускай літаратуры, мовы, мастацтва скульптуры, права, усеагульная гісторыя, гісторыяграфія, гістарычная геаграфія, эстэтыка, этнаграфія, нумізматыка, геральдыка, генеалогія, дыпламатыка, архівазнаўства, музеязнаўства, бібліязнаўства.

2 мая 1914 года адбылася першая ў Беларусі публічная абарона дысертацыі — у нашым уяўленні дыплама — выпускніком віцебскага аддзялення Маскоўскага археалагічнага інстытута У. Малчанавым. Абарона прайшла паспяхова. У. Малчанаў быў узнагароджаны залатым медалём і атрымаў званне вучонага археолага.

Поўны курс Маскоўскага археалагічнага інстытута ў Віцебску скончылі ў 1914 годзе каля 30 слухачоў. Абаранілася толькі 7. Падрыхтоўка дысертацыі патрабавала значных намаганняў. Многім перашкодзіла першая сусветная вайна. Пяцёра выпускнікоў 1914 года змаглі абараніцца толькі ў лютым 1915. Сярод іх асабліва ўвагу звярнула на сябе М. Чабатарова. Яе дысертацыя «Становішча жанчын у беларускім сялянскім асяроддзі па помніках народнай творчасці» вырашана было надрукаваць у працах інстытута.

У сувязі з вайной падрыхтоўка спецыялістаў у Віцебску была прыпынена. У настаўніцкім інстытуце размясціўся шпіталь. Заняткі пачаліся ў памяшканні гарадской управы толькі ў снежні. Амаль увесь састаў віцебскай аўдыторыі быў прызваны ў дзеючую армію. На працягу 1914-15—1916-17 вучэбных гадоў нават 16 стипенды, якія меліся быць пры віцебскім аддзяленні, засталіся з-за адсутнасці дастатковай колькасці слухачоў поўнацю не выкарыстанымі. Штогадова выпуск наўрад ці перавышаў 10 чалавек. Але аддзяленне працягвала працаваць. Выкладчыкі з Масквы, пераадолюючы цяжкасці ваеннага часу, знаходзілі магчымасць дабірацца да прыфрантавога Віцебска.

У 1917 годзе, пры Часовым урадзе, у Маскоўскім археалагічным інстытуце адкрыўся трэці факультэт — гісторыі мастацтва, уведзены чатырохгадовы курс навучання. Перамены закруцілі і Віцебск.

Але віцебскаму аддзяленню Маскоўскага археалагічнага інстытута так і не быў нададзены статус самастойнай вышэйшай установы. Да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі віцебскае аддзяленне скончылі каля 60 чалавек, 12 з іх абаранілі дысертацыі. Актывізаваўся інтарэс да гістарычнага мінулага беларускага народа, яго культурнай спадчыны.

Лепшыя прадстаўнікі прафесуры Маскоўскага археалагічнага інстытута садзейнічалі распаўсюджванню сярод жыхароў Беларусі асветы, шчодро далучалі іх да дасягненняў перадавой дэмакратычнай рускай культуры. Для чытання лекцый у Віцебску прыцягвалася больш за 30 маскоўскіх выкладчыкаў. Сярод іх былі буйнейшыя вучоныя, якія ўнеслі ў будучыні вялікі ўклад у развіццё савецкай навукі. Гэта геалаг А. Чарноў, удзельнік Мангола-Сычуаньскай экспедыцыі пад кіраўніцтвам П. Казлова (паслядоўніка М. Пржавальскага); археолаг В. Гарадцоў, працы якога пакладзены ў аснову сучасных археалагічных ведаў; філолагі Н. Навасадскі, С. Сабалеўскі, вядомыя знаўцы старажытнагрэчаскай і лацінскай моў; гісторык М. Фірсаў, які цікавіўся пытаннямі антыпрыгонніцкага руху ў Расіі; мовазнаўца і славіст Р. Бранд, які рашуча выступаў за рэформу старай рускай арфаграфіі.

Дзейнасць віцебскага аддзялення служыла яскравым прыкладам руска-беларускага супрацоўніцтва ў адукацыі, асвете і навучы ў дарэвалюцыйны перыяд.

Захар ШЫБЕКА.

На прасторах Родины

КУРОРТЫ ЗАКАРПАТ'Я

Вряд ли сегодня кого-то можно удивить сообщением о том, что отдыхал, скажем, в Трускавце, известном на всю страну курорте. Для советских людей это воспринимается как норма. Но ведь большинство пожилых людей — выходцев из западно-украинских земель — помнят, что об этом они и мечтали не могли в годы буржуазно-помещичьего господства. Галицийский рабочий или крестьянин, еле сводивший концы с концами, не мог себе позволить не то что курортное лечение — о такой роскоши не могло быть и речи, а даже обычное медицинское.

Документы музея Трускавецкого курорта свидетельствуют: один день пребывания здесь обходился тогда в восемь злотых. Рабочий, чтобы заработать эти деньги, должен был трудиться четыре дня, а крестьянину необходимо было продать центнер пшеницы. В то время «благословенное предгорье», как называли Прикарпатье, было открыто только для власти и деньги имеющих.

С установлением Советской власти на западноукраинских землях все здравницы стали достоянием народа. Санаторно-курортная база здесь значительно расширилась. В Трускавце, Моршине, Немирове, Любене Великом построены новые санатории, пансионаты, дома отдыха, курортные поликлиники. Укрепляется материально-техническая база здравниц, повышается уровень лечебной и оздоровительно-профилактической работы.

Более чем десятью тысячами мест располагают пятнадцать профсоюзных санаториев области. Свыше 350 тысяч человек, ежегодно отдыхающих на этих курортах, пользуются четырьмя курортными поликлиниками, тремя бальнеогрязелечебницами и столькими же бюветами для целебных минеральных вод.

Только в минувшей пятилетке на развитие профсоюзных здравниц области израсходовано 50 миллионов рублей. В настоящее время особое внимание уделяется развитию базы для семейного отдыха. На эти цели широко привлекаются средства от коммунистических суботников. Так, на курорте Моршин на такие средства построен санаторий «Пролетар» на пятьсот мест для лечения и отдыха матерей с детьми, возведен лечебно-диагностический корпус санатория «Днепр», водогрязелечебница на сто ванн и стел кушеток...

Заслуженным авторитетом пользуется старейший, известный на всю страну Трускавец с его уникальной, не имеющей аналогов лечебной водой «Нафтусей». За всю свою историю курорт не знал такого расцвета, как за годы Советской власти: на его строительство затрачено свыше 500 миллионов рублей, и основной фонд курорта ныне составляет 42 миллиона рублей. Бывшее небольшое селение стало красивым городом, развивающимся по генеральному плану. Гордостью горожан стали санатории «Шахтер», «Каштан», «Кристалл», «Алмаз», «Янтарь», «Рубин», «Днепр», «Родина». Всего здесь работает 17 санаториев, более 20 пансионатов, две поликлиники, водо- и озокеритовые лечебницы. В скором времени строители сдадут еще две новые здравницы. За минувшее пятилетие в Трускавце отдохало и лечилось свыше полумиллиона человек.

С каждым годом улучшается медицинское обслуживание курорта. Если в 1939 году здесь работало всего лишь тридцать врачей, то сегодня на страже здоровья трудящихся — около 400 врачей. А всего на курортах области трудится свыше 700 высококвалифицированных и специальных (среди которых 25 кандидатов наук, 11 заслуженных врачей Украинской ССР) и около 2 тысяч работников среднего медицинского персонала.

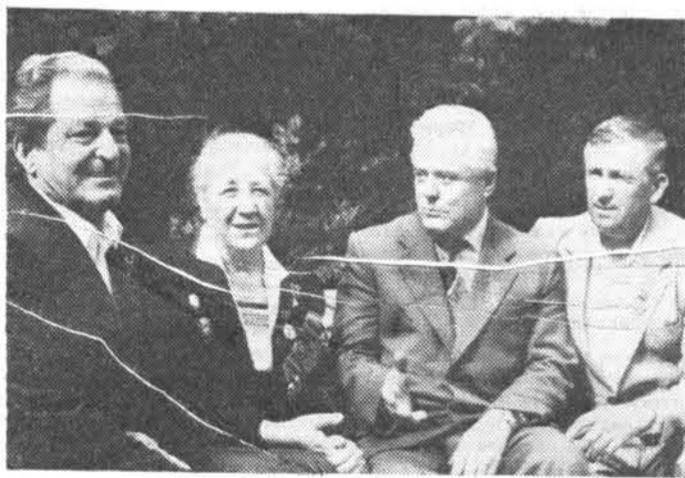
Что же касается стоимости санаторно-курортного лечения и отдыха, то она, как известно, самая низкая в мире, так как большинство расходов, как правило, берет на себя государство.

Говоря об оздоровлении и отдыхе советских людей, нельзя не сказать о том, что у нас в стране успешно функционируют санатории-профилактории, имеющиеся у большинства предприятий. В нашей области, например, их насчитывается 36. Здесь без отрыва от производства может отдыхать и укреплять свое здоровье более 30 тысяч рабочих и служащих.

Есть у нас в области и базы отдыха. Их насчитывается около сотни.

Здравницы, пансионаты, профилактории, базы отдыха — все поставлено на службу человеку-труженику.

Георгий ПЫЖИК,
председатель Львовского
областного совета
профсоюзов.
(АПН).

Северо-Осетинская АССР отметила свое шестидесятилетие. Этот некогда отсталый край за годы Советской власти стал республикой развитой экономики и культуры. Здесь много замечательных тружеников. 27 из них носят высокое звание Героя Социалистического Труда.

НА СНИМКЕ: Герон Социалистического Труда председатель колхоза имени Кирова Моздокского района Хазби ХУГАЕВ, швея объединения имени Кирова Ксения КЕСАЕВА, фрезеровщик завода «Магнит» Федор НОГАЕВ и звеньевой колхоза «Чермен» Пригородного района Темирби АЛАГОЕВ.

МЕЖЫ ЯГО ПАЭТЫЧНАЙ ЛАБАРАТОРЫІ — ШЫРОКІ ЛЮДСКІ СВЕТ

САКРЭТ ЖЫЦЦЁВАЙ МУДРАСЦІ

МАКСІМУ ЛУЖАНІНУ—75 ГАДОЎ

У яго тыпова сялянская звычка: штодзень у пяць гадзін раніцы ўжо на нагах, а праз паўгадзіны — за рабочым сталом. Бо ўпэўнены: «сам не зраблю — не даробіць нішто». Але пісьменнік, як вядома, праце не толькі за пісьмовым сталом, межы яго творчай лабараторыі — шырокі людскі свет, у якім ён жыве. Гэты свет для Максіма Лужаніна (Аляксандра Каратая) — свой, абжыты.

Яго 75-годдзе — вельмі ўдалы выпадак яшчэ раз уважліва пагартца напісаных ім кнігі, падумаць над нялёгкамі шляхамі развіцця роднай літаратуры, успомніць этапы складанага працэсу станаўлення новага свету, актыўным удзельнікам якога быў сам паэт. Адзін з многіх літаратараў, якія пісалі пра Лужаніна, вельмі трапна зазначыў, што ён з тых паэтаў, хто за мудрасць старасцю не заплаціў, падмануў старасць і смяецца.

У чым сакрэт жыццёвай мудрасці паэта? Дзе шукаць адказ на гэтае пытанне? Напэўна, у яго кнігах. А іх за жыццё сабралася ўжо недзе пад сотню, нядаўна выйшаў чатырохтомны збор твораў...

Мне падабаюцца вершы Лужаніна 20-х гадоў, хаця яны ў нечым яшчэ і няспелыя.

**І вітаюць муляры і столыры
Нараджэння новага зару,
Бо яшчэ у гэтакія колеры
Не цвіла ніколі Беларусь!
Бо нанова горы перавораны,
Больш узораў гора не сатчэ.
І ступаюць сейбіты разарамі
З залатой надзеяю вачэй.**

Пад гэтымі прасякнутымі радасцю радкамі стаіць дата — 1928 год. Новае ўсталёўвалася ў грамадскай вытворчасці і ў чалавечых адносінах. «Жыць! Будаваць! Бараніць!» — дружна скандзіруе моладзь у адным з тагачасных вершаў паэта.

Талент, сур'езнасць стаўлення да жыцця, фарміраванне светапогляду, настойлівыя пошукі свайго голасу бачны былі ўжо ў першых кнігах. Лужанін вучыўся ў іншых, але і намагаўся расказаць пра сваё, роднае, перажытае, падзяліцца набыткамі ўласнага душэўнага вопыту. Яго вершы, пазмы, апавяданні, навелы, нарысы, артыкулы друкаваліся ў газетах «Савецкая Беларусь», «Звязда», «Беларуская вёска», «Чырвоная змена» (і ў шматлікіх літаратурных дадатках да іх), у часопісах «Маладняк», «Узвышша», «Польмя», «Работніца і сялянка» і іншых.

У творчасці М. Лужаніна 20—30 гадоў, як і ў іншых паэтаў і празаікаў, адлюстраваліся ўласцівыя таму часу літаратурныя павевы і ўплывы. Трэба, аднак, падкрэсліць, што паэт быў сярод тых, хто дбаў пра сувязь з народнымі традыцыямі, пра арганічнасць свайго індывідуальнага стылю.

Першы зборнік вершаў «Крокі» ўбачыў свет у 1928 годзе. Сёння за спіной у пісьменніка многа кніг — у розных жанрах — на роднай мове і ў шматлікіх перакладах.

Дарэчы, жанравая разнастайнасць вылучала яго на самым пачатку творчага шляху. Яго пачатку падабалася Кузьме Чорнаму. У апавяданнях «Багун», «Мяцеліца», «Бабіна лета» і іншых аўтар імкнуўся выявіць новы погляд на жыццё, змены ў беларускай вёсцы, шмат увагі аддаваў аналізу душэўных настрояў, псіхалогіі чалавека. Лужанінская проза 20-х гадоў рытмізаваная, яна засведчыла схільнасць пісьменніка да «арнаментальнай» паэтыкі, зольнай пластычна ўзнавіць рух жыцця.

Лужанін рана (раней, думаецца, чым некаторыя літаратары — яго сябры і ровеснікі) зразумеў, што паэзія — у жыцці, што яно — галоўная яе крыніца. Пра гэта думаеш, чытаючы даўнія і навішныя яго кнігі, якія ствараліся на быстрыні часу, у шматлікіх паездках і камандзіроўках. У дарозе, «на трактах», «на шляхах чыгуначных», нарадзілася адна з яго арыгінальных кніг «Дванаццаць вячорных вогнішчаў» — роздум, навелы, замалёўкі, назіранні, партрэты, імпрэсіі, вершы...

30-я гады насычаны драматызмам рэвалюцыйна-класавая

кае поле вайны» (1945), якая раскажала, чым жыў паэт у гэтыя гады: «Нас любіла жыццё, мы любілі жыццё і стаялі на смерць за яго». Паэзія ваеннага ліхалецця, першых пасляваенных год па-рознаму ацэньвалася крытыкай. Бясспрэчна, аднак, што ў лепшых сваіх узорах яна праўдзіва адлюстравала вышыню чалавечага духу і тое, на што аказаўся здольны савецкі народ. Ад таго часу помніцца цудоўныя вершы «Прысяга», «Пачатак», «Франтавік», «Шынель», «Васілёк», «Драч»...

Важнае месца ў біяграфіі паэта займае зборнік 1958 го-

эстэтычных катэгорый, як гістарызм і народнасць. Гістарызм паэта ідзе ад багацця перажытага ім і краінай, ад умення бачыць сённяшні дзень як звязно паміж мінулым і будучыняй, у сувязях гістарычнай рэтраспекцыі і погляду ў будучыню. У нядаўніх кнігах паэта — «Прага крыла», «Росы на коласе», «Лявоніха», «Людзі, птушкі, прастор», «З ранку да вечара», «Галасы над выраем», «Паразмаўляй са мной, зямля» — выразна праявілася настроенасць на дыялог з сябрамі маладосці, часам, гісторыяй.

Дзеля народнасці ён ніколі

паэт выводзіць думку на новы ўзровень маральных патрабаванняў да чалавека:

**Калі скажаць папраўдзе,
спраты рэчаў
Нам ні да чаго — я
спрацькаваўся:
Даўно ўвесь боль і клопат
чалавечы
Пакою ў сэрца.**

Клопатаў у яго шмат. Ён вядомы грамадскі дзеяч — дэпутат Вярхоўнага Савета рэспублікі, член прэзідыума Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Не слабе прага жыцця.

Мяне — я ўжо неяк казаў пра гэта — спачатку нават здзіўляла тая глыбокая, я б сказаў, страшная цікавасць паэта да эканомікі, статыстычных зборнікаў, лічбаў, выставачных каталогаў, дакументаў. Думалася: ну, калі цікавіцца празаік, яго яшчэ можна зразумець. А паэт? Паэт жа жыве эмоцыямі, перажываннямі, пафасам. Лічбы для верша не патрэбны! Не, аказваецца, патрэбны: з іх якраз і нараджаецца пафас. Мастацкая пераканаўчасць паэзіі Лужаніна абумоўлена сувязню яго твораў не проста з жыццём, а з фактамі жыцця, гісторыі, нашай рэчаіснасці. Але факт у яго часцей за ўсё пераасэнсаваны, узведзены ў ступень, вылучаны, абагульнены, як, скажам, у паэме «Як нараджаўся новы свет».

Пастаяннай у Лужаніна стала ленинская тэма («пра Леніна думаецца часта і многа»), якая гучыць у яго як радасць роксвіту роднай зямлі, што ўвасобіла «жывыя рысы Ільіча», здзяйснення думак і планаў правадыра, раскрыцця ленинскай любові да чалавека, клопату аб ім, умення бачыць далёка наперад. Такія творы, як «Жывыя рысы Ільіча», «Хадок», «Бяссонны тэлефон», сталі яго важкім укладам у беларускую паэтычную Ленініяну.

На сучасным этапе яго творчасць сваёй спеласцю і маладым запалам, Грамадзянска-палітычная лірыка мяжуе з інтымнай, пейзажнай, філасофскай... Усё гэта цэментуецца маштабнасцю і непаўторнасцю асобы паэта, значнасцю яго жыццёвага вопыту, уменнем «бачыць сэрцам».

І ці не ў гэтым сакрэт жыццёвай мудрасці паэта?

Сёння немалады па гадах, але з юнацкай душой, ён упэўнена гаворыць:

**Каб выпадкам,
лёс дазволіў
Мне шляхі
наноў абраць,
Ні за што,
нідзе, ніколі
Не шукаў бы
лепшых, брат,
Чымся весці
лёт бунтоўны
Па нятораных,
вандроўных,
Па-над прорвамі
хрыбтах,
Дзе глядзіш
са стромкай кручы
На прастор,
што не прыручан,
І крыла
дужэе ўзмах.**

Дужэ! Максім Лужанін па-добраму здзіўляе і радуе творчай актыўнасцю і душэўным неспакоем. Паэзія для яго — творчасць, у якой сыходзяцца натхненне і ўменне, трызненне душы і тонкая праца ювеліра, які павінен быць надзвычай дакладным. Аркадзь Куляшоў — адзін з прыхільнікаў таленту Лужаніна і адначасова патрабавальных сяброў паэта — неяк казаў: «Люблю яго за часныя адносіны да слова, вельмі цаню яго як майстра». Час пацвердзіў гэтыя словы!

Уладзімір ГНІЛАМЕДАЎ.

Гэтыя здымкі зроблены фотакарэспандэнтам У. КРУКАМ у час паездак М. ЛУЖАНІНА па Беларусі, яго сустрэч з моладдзю і аднавяскоўцамі.
НА ЗДЫМКАХ: вучням — пра гады маленства; па грыбы; на гэтым месцы стаяла хата бацькоў паэта.

га змагання, героікай барацьбы за сацыялізм не менш, чым мінулы перыяд. Аблічча часу становілася ўсё больш акрэсленым. Усеагульны энтузіязм, натхненне, творчасць, паскораны пульс жыцця, фарсіраванне тэмпаў, прамфінплан, сацыялістычнае спаборніцтва, ударніцтва, аскетызм побыту, барацьба за новы быт — сацыяльнае аблічча жыцця ўплывала на літаратуру, пашырала ў ёй публіцыстычную тэму, часта арыентавала на «прамову фактамі», вызначала жанравую своеасабліваць лірыкі (агітацыйныя вершы, вершы-рэпартажы, звароты, афарыстычныя лозунгі...).

У М. Лужаніна багатая біяграфія.

Хапіла і ваеннага ліха. Вяваў пад Масквой і Сталінградом, супрацоўнічаў у беларускіх выданнях, якія выходзілі тады ў Маскве.

Творы ваеннага перыяду сабраліся потым у кнізе «Шыро-

да «Прасторы», у якім падзеі, аддаленыя ад аўтара часам і прасторай, паўстаюць, як асабіста ім перажытыя.

Паэзія, проза, дакументалістыка, кінадраматургія, мастацкі пераклад — сёння творчасць даўно знаёмага паэта пашырае свае межы. Больш маштабным стаў яго характар: эпічная няспешлівасць можа пераўвасаблівацца ў востра-надзённую публіцыстычнасць, бліснучы тонкім лірызмам, рамантычнай узнёсласцю, зольна праўдзіва перадаваць высокі пафас драматычных падзей.

Надзвычай шырокай папулярнасцю карысталася кніга М. Лужаніна «Колас расказвае пра сябе» — адна з лепшых, створаных пра жыццё і творчасць народнага паэта Беларусі.

Праца, праца і праца...

Гаворачы пра шматгранную творчасць М. Лужаніна, даводзіцца звяртацца да такіх капіталных і ўзаемазвязаных

не ахвярае індывідуальнай культуры верша, асабліва псіхалагічнага малюнка. І ў той жа час яго, як тая «нібыта казка», паэзія жыве народнымі прыкметамі, народным поглядам на рэчы, ладам і логікай мыслення.

Максіму Лужаніну шмат давалася паездзіць. Пабываў ён і ў ЗША, адкуль прывёз кнігу «Рэпартаж з рубцом на сэрцы» і шэраг вершаў. Адзін з іх — «Дарожны куфар Джорджа Вашынгтона», у якім паэт расказвае пра сваё наведанне фермы, дзе ў свой час жыў першы прэзідэнт Злучаных Штатаў Амерыкі, пра ягоны побыт, звычкі, дарожны куфар, у які ён заўсёды браў, акрамя рэчаў, «жменю людской турботы».

**Аж да гэтых часоў
Напагатове куфар, ён чакае
Рулівай і адважнае рукі.**

Гэтым, здавалася б, можна было б скончыць верш, аднак

СССР І МІЖНАРОДНЫ КІНААБМЕН

ПАРАДОКСЫ ЧАСУ І АБ'ЕКТЫЎНЫЯ ФАКТАРЫ

Вось ужо 60 гадоў дзейнасцю на эканарту кінафільмаў з СССР і іх пракату за граніцай, а таксама імпарту фільмаў іных краін для паказу савецкім гледачам займаецца Усеаюзнае аб'яднанне «Савэкспартфільм». На пытанні карэспандэнта Агенцтва друку Навіны адказвае старшыня гэтага аб'яднання Алег РУДНЕС.

— Пасля перыяду разрадка міжнароднай напружанасці надыйшоў, на жаль, перыяд яе пагаршэння. Ці адб'яса гэта на кінаабмене паміж СССР і Захадам?

— Натуральна, тут стварыліся значныя дадатковыя цяжкасці. Палітычныя сілы, якія сёння спрабуюць «узварваць разрадку», робяць нямала, каб перашкодзіць і культурнаму абмену, у тым ліку ў галіне кіно. У прыкладах няма недахопу. То па ініцыятыве прымаючага боку адмяняецца паездка савецкай кінадэлегацыі на Тыздзень фільмаў у Токію. То на доўгі час закрываецца для паказу савецкіх фільмаў кінааэтар у Нью-Йорку. У галіне продажу фільмаў Савецкаму Саюзу — таксама дастаткова багаты набор перашкоджаючых прыёмаў: ад «ігры» з цэнамі да прапаноў набываць толькі нізкапробную кінапрадукцыю.

І тым не менш кінаабмен у цэлым вырас. Савецкія фільмы дэманструюцца сёння ў камерцыйнай сетцы і на тэлебачанні больш чым 100 краін свету. У сваю чаргу, замежныя карціны на савецкім экране прадстаўлены ў такім выбары, які не мае аналага ў іншых краінах з развітай кінематаграфіяй. А вось у Злучаных Штатах, напрыклад, паказ замежных фільмаў проста не заахвочваецца, хоць амерыканскі глядач, думаю, з цікавасцю паглядзеў бы добрую замежную кінастужку. У гэтым пераконнае, у прыватнасці, поспех у ЗША савецкага фільма «Масква слязам не верыць», які быў удастоены «Оскара» — прыза Амерыканскай акадэміі кінамастацтваў.

— Такім чынам, з аднаго боку, узрослі цяжкасці, а з другога — відэачны рост. Вы не знаходзіце ў гэтым парадокса?

— Парадокса няма. Ёсць аб'ектыўныя фактары, дзейнічаючыя як можна ўскладніць, але адняціць нельга. Напрыклад, імкненне да разрадка міжнароднай напружанасці, імкненне народаў лепш ведаць адзін аднаго — аб'ектыўныя, без гэтага чалавечтва спаўзе з краю ядзернай бездані ў самую бездань.

Цікавае замежнага гледача да савецкіх фільмаў таксама аб'ектыўнае. Яна выклікана імкненнем даведацца больш пра жыццё Савецкай краіны і яе народа, гуманістычным пафасам савецкага кінамастацтва, нарэшце, высокім мастацкім узроўнем лепшых твораў многаназянальнага савецкага кінематографа.

Што ж датычыць савецкага кінапракату, то тут попыт на добры замежны фільм не меншы, чым у СССР на перакладную літаратуру, якую — як сведчыць статыстыка — у Савецкім Саюзе выдаюць больш, чым дзе б там ні было ў свеце.

— Як жа задавальняецца гэты попыт? І потым вы ўжылі слова «добрае фільм» — па якіх крытэрыях адбіраецца кінапрадукцыя для эканарту і імпарту?

— У нас няма асобных крытэрыяў для эканарту і імпарту. «Савэкспартфільм» прапаноўвае лепшыя савецкія кінастужкі і старасца набыць лепшыя замежныя фільмы. Пад лепшыя мы разумеем змястоўныя, праўдзівыя, гуманістычныя па свайму характару творы, зробленыя на высокім мастацкім узроўні. «Савэкспартфільм» не прадае (ды і проста не можа прадаваць) такіх кінакарцін у Савецкім Саюзе няма) і не купляе кінапрадукцыю, якая прапаведуе нізкія пачуцці, дракцыйныя погляды, тэорыі, мараль, якія зневажаюць годнасць нашага ці якога-небудзь іншага народа. Мы таксама пазбягаем набыцця пустых, маляважлівых камерцыйных фільмаў.

Пры адборы замежных карцін «Савэкспартфільм» аддае перавагу высокамастацкім творам прагрэсіўных майстроў кіно, якія атрымалі шырокае грамадскае прызнанне. Так, савецкі кінарэпертуар апошніх год

адзначаны такімі выдатнымі стужкамі, як «Амаркорд» і «Рэпетыцыя аркестра» Федэрыка Феліні (Італія), «Асенняя саната» Інгмара Бергмана (Швецыя), «Замужжа Марыі Браўн» Райнера Фасбіндэра (ФРГ), «Кігамеся» Акіры Курасавы (Японія) і іншымі.

Што ж датычыць задавальнення попыту савецкага гледача на замежныя фільмы ў колькасных адносінах, то лепшы адказ — у рэпертуарнай афішы нашых кінааэтраў: па ёй можна вывучаць сусветную геаграфію...

— Не маглі б вы больш падрабязна расказаць, з чаго складаецца гэта «геаграфія»?

— Каля шасцідзсяці працэнтаў агульнай колькасці імпартуемых намі фільмаў — кінакарціны з сацыялістычных краін.

Як адзначалася, «Савэкспартфільм» набывае амаль усе значныя прагрэсіўныя творы заходніх майстроў. Да ўжо названых магу дадаць, напрыклад, Стэнлі Крамера і Сіднея Полака (ЗША), Бернарда Берталучы і Мікеланджэла Антаніоні (Італія), Франсуа Труфо (Францыя) і многіх іншых, чые фільмы шырока прадстаўлены ў савецкім кінарэпертуары апошніх год.

З гэтай назнаёміць савецкага гледача з жыццём, культурай, мастацтвам народаў краін, што сталі на шлях развіцця, мы закупляем для пракату ў СССР фільмы краін Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі. У бліжэйшы час на савецкім экране, напрыклад, будзе дэманстравацца карціны «Амак» (Марока — Сенегал — Гвінея), «Анатомія змовы» і «Алі ў краіне цудаў» (Алжыр), «Бывай, заўтрашні дзень» і «Старая фатаграфія» (Сірыя), «Чорны каршун» (Турцыя), «Выпадковы бацька» (Калумбія) і іншыя.

Пастаянным адборам стужак для пракату ў СССР займаюцца прадстаўнікі «Савэкспартфільма» ў замежных краінах, які ўважліва сочаць там за ўсімі кінанавінкамі. З гэтай жа мэтай наша аб'яднанне шырока ўдзельнічае ў рабоце ўсіх кінарывкаў буйнейшых міжнародных фестываляў, у тым ліку Маскоўскага (чарговы адбудзецца ў ліпені 1985 года) і Ташкентскага.

— Некалькі слоў аб апошніх, найбольш цікавых кантрактах.

— У першым паўгоддзі 1984 года было закуплена 36 кінафільмаў з сацыялістычных краін, сярод якіх «Салёная ружа» рэжысёра Я. Маеўскага (Польшча), «Бронзавы ключ» І. Андонава (Балгарыя), «Прыходзьце на мае імяны» З. Фабры (Венгрыя).

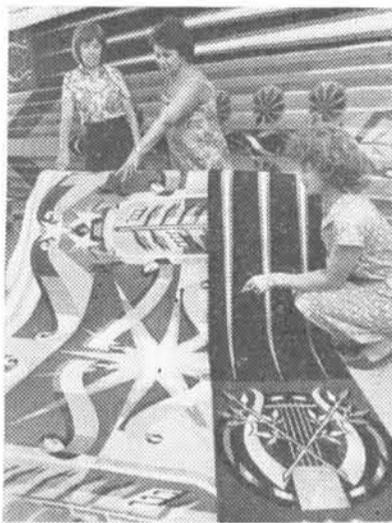
Заклучаны дагаворы на пракат у СССР двух фільмаў з ЗША: «Вердзікт» С. Люмета і «Без вестак пра паўшы» — новая работа рэжысёра К. Коста-Гаўраса. Падпісана пагадненне на паказ французскага фільма «Адвержаны» рэжысёра Р. Асейна — экранізацыя вядомага рамана Віктара Гюго. Мексіканская кінематаграфія на савецкім экране будзе прадстаўлена дзвюма новымі вострасюжэтнымі кінастужкамі: «Накаўт» рэжысёра Х. Агваса і «Матэль» Л. Манакі. З індыйскімі кінематографістамі падпісаны кантракт на паказ фільма «Банкір Маргал» рэжысёра Т. Магабхарана.

Што тычыцца продажу савецкіх кінакарцін, то, напрыклад, нядаўна закончыўся чарговы тур работы закупачных камісій сацыялістычных краін, дзе было заключана 210 здзелак. Найбольшым поспехам карыстаўся фільм «Час жаданняў» рэжысёра Ю. Райзмана, «Жорсткі раманс» Э. Разанава і «Бераг» рэжысёра А. Алава і У. Наумава.

Кінакарціна «Ваенна-палявы раман» рэжысёра П. Тадароўскага набыта для паказу ў кінасетцы Іспаніі, ФРГ, Заходняга Берліна, а таксама па тэлебачанні Аўстрыі, Швейцарыі, Люксембурга.

Шэраг краін вядзе перагаворы аб набыцці фільма «Леў Талстой» — новай работы вядомага майстра савецкага кіно С. Герасімава. Для дэманстрацыі па тэлебачанні Францыі і Англіі куплены фільмы Л. Гагаберыдзе «Дзень даўжэйшы за ноч». Такія толькі некаторыя прыклады.

Гутарку вёў Мікалай ЯМСКОЙ.

Участак вырабу габеленаў — адзін з вядучых на Барысаўскім камбінаце прыкладнага мастацтва. Шмат заказаў атрымлівае прадпрыемства ад калгасаў і саўгасаў, культурных устаноў рэспублікі. Вось і ў гэтыя дні мясцовыя майстры выконваюць заказ Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР — ткуць новую заслону і шэсць габеленаў.

НА ЗДЫМКУ: майстар участка вырабу габеленаў Ніна КАМФАРАВА, габеленшчыца Жанета БАКАЛІНСКАЯ і брыгадзір Ніна ШАРКОВА.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ДВА ТЫДНІ ў АМЕРЫЦЫ

ЯК ПРЫМАЛІ «ЖУРАВІНКУ»

Пра паездку ў ЗША самадзейнага вакальнага ансамбля «Журавінка» Палаца культуры і тэхнікі Мінскага аўтазавада ў складзе савецкай дэлегацыі партыйных і прафсаюзных дзеячаў нашаму карэспандэнту Таццяне АНТОНАВАЙ расказавае мастацкі кіраўнік калектыву Яўген РЭУТОВІЧ.

Сёлетні год у біяграфіі «Журавінкі» даволі значны. Па-першае, нам спянуецца 20 гадоў. А па-другое, мы толькі што вярнуліся з паездкі па гарадах Злучаных Штатаў Амерыкі. Уражанняў вельмі многа. Але самае моцнае — пачуццё радасці ад вяртання на Радзіму. І гордасці за сваю краіну і свой народ.

У Нью-Йорку ў будынку ААН адбылося наша першае выступленне, на якім прысутнічалі савецкія і амерыканскія дыпламаты. Нягледзячы на тое, што дзяўчаты спявалі без мікрафона, нават без сцэнічных касцюмаў, выступленне спадабалася. Амерыканцы наогул вельмі любяць непасрэдную, камерную атмасферу, імпрывізацыю. Я акампаніраваў дзяўчатам на акардыёне. Усе атрымалася вельмі добра.

Яшчэ адзін прыемны ўспамін пра Нью-Йорк — сустрэча з нашым земляком, вядомым беларускім паэтам Рыгорам Барадуліным. Ён прыехаў у ЗША для ўдзелу ў рабоце сесіі ААН. Рыгор Іванавіч чытаў нам свае вершы, а потым мы ўсе разам спявалі нашы беларускія песні. Уяўляецца: імчыцца па галоўнай стрыт Нью-Йорка аўтобус, а з яго гучыць «Купалінка»...

Дарэчы, менавіта «Купалінка» больш за ўсё спадабалася слухачам на прыёме ў таварыстве Амерыкана-савецкай дружбы ў Філадэльфіі. Вялікі канцэрт далі мы ў Філадэльфійскім універсітэце. На яго сабралася многа гледачоў — у асноўным студэнты. Дзяўчаты выконвалі беларускія і рускія народныя песні, рамансы, песні сучасных кампазітараў. Маладыя амерыканцы з шчырай цікаўнасцю сустракалі нас. А калі выступіў прадстаўнік савецкай дэлегацыі і сказаў, што галоўная мэта нашай паездкі — гэта барацьба за мір, за наладжванне кантактаў паміж савецкім і амерыканскім народамі, грывнулі апладысменты. На сцэну паднялася дзяўчына з гітарай і выканала песню «Сонечны круг». Мы ўспрынялі яе як знак салідарнасці маладых амерыканцаў з савецкім народам у імкненні да міру. Гарачым жаданнем знайсці агульную мову вызначалася сустрэча ў Вашынгтоне з членамі міжнароднага таварыства квакераў. Як мы зразумелі, для многіх членаў гэтай арганізацыі

было адкрыццём, што рускія зусім не агрэсіўныя.

Сродкі масавай інфармацыі ЗША настойліва прапаведуюць, што самая вялікая пагроза для Амерыкі зыходзіць ад Савецкага Саюза. І таму амерыканцам часта бывае цяжка разабрацца, дзе праўда. Між іншым, нам давялося сустрэць тут нямала людзей, якія знаходзяцца пад уплывам такой прапаганды. Напрыклад, у Дэтройце, амерыканскім горадзе-пабраціме Мінска, мы мелі сустрэчу з дзяўчынкамі, вучаніцамі 9—11 класаў дамініканскай жаночай школы. Пасля канцэрта яны сталі задаваць нам пытанні. І сярод іх былі такія: «Чаму савецкія спартсмены не прыехалі на Алімпіяду?», «Чаму рускія ненавідзяць амерыканцаў?». Апошняе пытанне асабліва ўразіла. Як было растлумачыць гэтым юным амерыканкам, што ніякай варожасці да іх у нас няма і што яны, самі таго не ведаючы, сталі ахвярамі жорсткай палітыкі антысавецкага... Нашы дзяўчаты прывезлі з сабой здымкі гарадоў Беларусі, мы паказалі амерыканкам, як выглядаў Мінск пасля вайны... Будзем спадзявацца: нашы расказы, нашы песні змаглі абудзіць у юных душах жаданне задумацца, разабрацца без прадубаўсці ў тым, што цяпер адбываецца ў свеце.

Апошнім горадам нашага падарожжа быў Чыкага, дзе мы наведалі аўтамобільны завод, сустрэліся з рабочымі. На заводзе працуюць жанчыны, але атрымліваюць куды меншую зарплату, чым мужчыны. Удзельніцам «Журавінкі» — а яны ж працуюць таксама на аўтамобільным заводзе — было вельмі цікава пагутарыць са сваімі амерыканскімі калегамі, даведацца пра іх клопаты і праблемы. Як сказаў рабочы Джон Мэка, жыццё ў Амерыцы не такое салодкае, як можа здацца на першы погляд. Увесь час даводзіцца клапаціцца пра дзеці заўтрашні. Пакуль ты «на кані» — яшчэ нічога, а калі старасць, хвароба ці стаў беспрацоўным...

Запаветная мара кожнага амерыканца — мець свой уласны, хоць невялікі, домік і нейкую суму грошай на чорны дзень. Але ж на ажыццяўленне гэтай мары часта ідзе ўсё жыццё.

«Журавінка» была запрошана выступіць таксама ў «Рускім клубе» ў Чыкага, дзе адбылося нямала сустрэч і гутарак з суайчыннікамі. Яны шчыра дзякавалі дзяўчатам за песні, прасілі расказаць пра жыццё ў Беларусі. Слухалі ўважліва, нярэдка змахвалі з твару няпрошаную слязу.

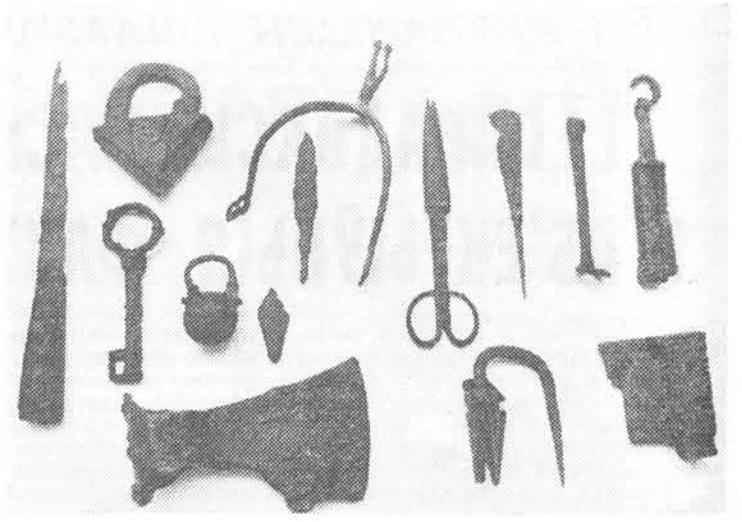
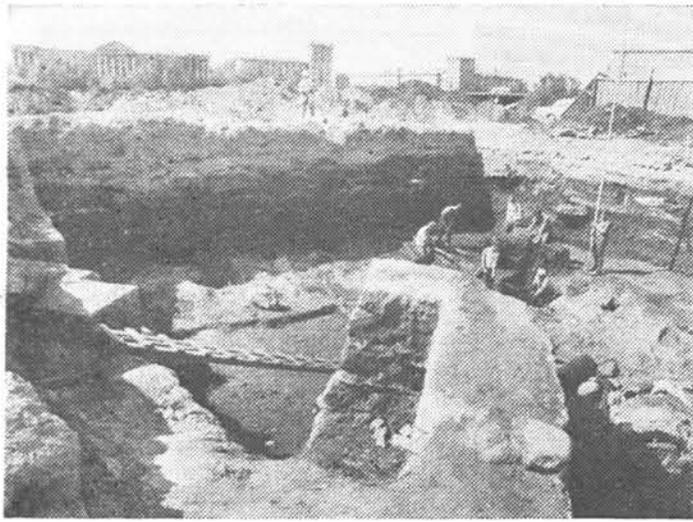
ГУЧЫЦЬ МУЗЫКА ў ПОЛАЦКАЙ САФІІ

Першы канцэртны сезон пачаўся ў канцы верасня ў новай канцэртнай зале Белдзяржфілармоніі «Сафіі» (Сафіі сабор), што ў старажытным Полацку. Адкрыўся ён канцэртам, які найлепшым чынам адпавядае гэтай урачыстай падзеі. Два вечары запар у перапоўненай зале гучаў клавесін. Інтэр'ер адрэстаўрыраванай Сафіі, яе выдатная акустыка і рамантычна-ўзнёслая музыка кампазітараў XVI—XVIII стагоддзяў цудоўна спалучаліся і надарылі палачанам шчаслівыя хвіліны. Гарачымі апладысмантамі і мноствам кветак дзякавалі слухачы выканаўцу старадаўняй клавесіннай музыкі Аляксандру Фісейскаму.

Насычаным і цікавым будзе сезон. Як раскажала галоўны адмі-

ністратар гэтай культурнай установы М. Маркава, канцэрты спланаваны па абанементарнай сістэме. Ставілася задача ўлічыць інтарэсы ўсіх катэгорый і ўзроставаў груп насельніцтва. Гэтак папярэднічала двухмесячнай падрыхтоўчай работа, якая вялася ў працоўных калектывах і навучальных установах Полацка і Наваполацка. У выніку складзена пяць абанементарных, па якіх кожны месяц адбудзецца адзінаццаць канцэртаў.

Удзельніцамі праграм у асноўным будуць беларускія артысты. А зразумець той ці іншы музычны твор, пазнаёміцца з творчасцю яго аўтара дапамогуць музыказнаўцы Іна Зубрыч і Анатоль Парэцін.

Багатая калекцыя вырабаў з жалеза, косці, каменя, дрэва, шклянныя і бронзавыя ўпрыгажэнні знойдзены экспедыцыйнай аддзела археалогіі Інстытута гісторыі АН БССР і Гродзенскага ўніверсітэта ў час раскопак у цэнтры Віцебска. На тэрыторыі ўсходняй часткі былога Ніжня-

га замка выяўлены рэшткі каменнай краснаой сцяны абарончай вежы пачатку XIV стагоддзя. Ускрыты ўчастак бытавой забудовы горада XII—XVIII стагоддзяў. Асаблівую цікавасць мае падклець дома XVIII стагоддзя. Пабудова захавалася на вышыню 8 вянцоў.

Новыя знаходкі археолагаў дазваляюць прыдчыніць яшчэ адну старонку гісторыі тысячагадовага Віцебска.

НА ЗДЫМКАХ: раскопкі Ніжняга замка ў Віцебску; малодшыя навуковыя супрацоўнікі аддзела археалогіі Інстытута гі-

сторыі АН БССР Таццяна БУБЕНЬКА і Леанід КАЛЯДЗІНСКІ вядуць замалёўку драўляных канструкцый XIII стагоддзя; жалезныя вырабы, знойдзеныя пры раскопках.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

любвія сэрцу мясціны

ШЛЯХАМІ ПЕСЕННАЙ КАПЫЛЬШЧЫНЫ

Кавалачак старадаўняга Нясвіжскага тракту паблізу Капыля. Асабліва хораша тут летам, калі наўкол побач з ялінамі, асінамі паважна і велічна стаяць на варце асілка-дубы, а звонкае, як бубен, паветра шчодро настоена на водары траў і смалістага азону.

Ля Пацеяк лес разбягаецца ў бакі, гравейку цесна абступваюць бярозавыя прысіды, і праз некалькі хвілін язды паказваецца вёска Кудзінавічы. Трошкі прыўзнятая на ўзвышшы, падперазаная фартухам калгаснага саду, яна нагадвае здалёк зялёны мыс, ля якога распляскаліся застылыя хвалі нізінаў і пагоркаў. Вось тут сярод маляўнічых мясцін быліннай і песеннай Капыльшчыны паўтара стагоддзя назад праходзіла маленства выдатнага беларуска-польскага паэта-дэмакрата Уладзіслава Сыракомлі (Людвіга Кандратовіча), які ўвесь талент і запал свайго добрага сэрца аддаў барацьбе за шчасце простага працоўнага чалавека.

Час унёс значныя змены ў вясковое наваколле. На жаль, няма векавога лесу ва ўрочышчы Дубнякі, высах ручай, што ў спякотныя дні лашчыў і забяўляў уражлівага хлопчыка. Ад былога фальварка, які арандаваў бацька будучага паэта, засталася толькі закінутая студня ды кусты здзічэлага бэзу. Але славы жыхар Кудзінавіч навечна пакінуў тут аб сабе добрую памяць. Яна жыве між людзей, у яго творах, у неўміручасці вядомай паэтычнай легенды пра трагічнае каханне паштовага возчыка. Народжаная на Міншчыне песня «Когда я на поште служил ямщиком» і сёння спяваецца ў народзе.

Дыяпазон літаратурнай дзейнасці Сыракомлі быў надзвычай шырокі. Яго пяру належаць вершы і паэмы, п'есы, пераклады твораў Пушкіна, Лермантава, Някрасава, Шаўчэнкі, гісторыка-этнаграфічныя даследаванні. Яшчэ ў самым пачатку літаратурнай дзейнасці, жывучы ў Нясвіжы, семнаццацігадовы Людвіг зацікавіўся старымі актамі Капыльскага замка і, абіраючыся на іх, напісаў цікавы артыкул для фундаментальнага выдання «Старажытная Польшча».

Асаблівую цікавасць і каштоўнасць у гістарычных адносінах уяўляюць яго «Вандрожкі па маіх былых ваколліцах», якія выйшлі асобнай кніжкай у 1853 годзе. Тут сабраны багаты фактычны матэрыял з мінулага Беларусі, паказана змрочнае жыццё паднявольнага селяніна. Гнеўным пратэстам супраць панскага самаўладства прагучаў яго верш «Ілюмінацыя», напісаны ў 1856 годзе. У ім паказаны жудасны здык радзівілаўскіх паслугачоў над прыгоннай сялянкай і яе дзіцем. Гэта адзін з найбольш яркіх

антыфеадальных твораў вясковага лірніка, як назвалі Кандратовіча сучаснікі.

Прайшоў час. Велізарныя змены адбыліся ў мясцінах дзяцінства паэта. Там, дзе некалі стракацелі вузенькія палосачкі сялін, цяпер раскінуліся шырокія палаткі калгаса «Прагрэс». На змену касе і сявеныцы прыйшла складаная сельскагаспадарчая тэхніка. На ўзбраенні механізатараў цяпер знаходзіцца шмат трактароў, збожжаўборачных камбайнаў, аўтамашын, кармаўборачных комплексаў.

Ваенная і пасляваенная гісторыя калгаса звязана з многімі значнымі падзеямі, з імёнамі вядомых людзей. Ля самых Кудзінавічаў памятным летнім днём 1944 года ў жорсткай схватцы з нямецкімі танкамі здзейсніў свой подзвіг камандзір агнявога артылерыйскага ўзвода лейтэнант Лешчанка, удастоены звання Героя Савецкага Саюза. А тутэйшая жанчына, дачка простага селяніна, Надзея Букатая адной з першых свінаркаў у Беларусі стала Героём Сацыялістычнай Працы.

У сваіх «Вандроўках» Людвіг Кандратовіч калісьці даў апісанне сялянскай сядзібы XIX стагоддзя: «Вось доўгая і вузкая, звернутая бокам да вуліцы будова з чатырма маленькімі вакенцамі. Яе сцены ўзведзены з круглых яловых або сасновых барвенняў і пакрыты саламянай страхой, часцей за ўсё маляўніча пашарпанай і квітнеючай зялёным імхом... Там цёмна, дымна, вільготна...»

У такіх хатах жылі некалі ўсе сяляне Беларусі. Старэйшы жыхар Кудзінавічаў дзевяностагадовы Павел Кандраткевіч аднойчы раскаваў мне, што памятае, як яго аднавясковец Язэп Собаль спраўляў сыну вяселле ў сваёй курнай хаце без коміна. Гулянне адбывалася ў халодную пару года, і госці павылазілі з-за сталаў абкураныя дымам, як камінары. Ды што там гаварыць пра нейкага бедняка Собаля. У самога панскага лесніка Максіма Калосы хата была на чатыры вакенцы і мела ўсяго шэсць аршынаў.

Не пазнаць цяпер тых старых, саламяных Кудзінавічаў. Побач з ашаляванымі і пафарбаванымі дамамі тут узвышаюцца шлакабетонныя, цагляныя мураванкі на сем-восем вокнаў. Людзі будуць сваё жыллё трывала, з сучаснымі бытавымі зручнасцямі.

Да паслуг кудзінаўцаў сельская бібліятэка з багатым кніжным фондам, медыцынская ўстанова. Іх дзеці вучацца ў суседняй Пацейкаўскай сярэдняй школе.

Як бы радаваўся вясковы лірнік, калі б цяпер прайшоўся сцэжкамі свайго маленства.

У. ГУРЫНОВІЧ.

НА УСЕСАЮЗНЫМ турніры па бадмінтону найбольшага поспеху дамогся мінчанін Анатоль Скрышко.

Ён заняў два першыя месцы: у адзіночным і ў парным разрадах. Залаты медаль заваявала і магіліўчанка Святлана Бялісава ў пары з Віктарам Шмакавым з Днепрапятроўска.

АДНО першае, два другія і пяць трэціх месцаў занялі савецкія баксёры на міжнародных спаборніцтвах у Каракасе за «Кубак Сімона Балівара».

Залаты медаль заваяваў віцебчанін Вячаслаў Яноўскі.

ГАНДБАЛІСТЫ мінскага СКА правялі дзве гульні ў розыгрышы Кубка еўрапейскіх чэмпіёнаў.

Яны сустраліся з камандай БК-46 з фінскага горада Кар'яла. І ў гасцях, і дома мацнейшымі былі беларускія спартсмены. Лік гульняў 37:28 і 40:22.

СЯРГЕЙ ЛЕАНЮК заваяваў сярэбраны медаль на чэмпіянаце краіны па тэнісу. У рашаючым падымку беларускі спартсмен уступіў масквічу Аляксандру Звераву.

У МІНСКУ завяршыўся другі тур першынства краіны па баскетболу.

Беларуская каманда РТІ прайграла толькі адзін матч — шматразоваму чэмпіёну Савецкага Саюза армейцам Масквы і сем сустрэч выйграла. Мінчане знаходзяцца ў ліку лідэраў першынства.

З пакалення ў пакаленне перадаецца бандарнае майстэрства ў вёсцы Рылавічы Іванаўскага раёна. Тут для многіх выраб бочак стаў прафесіяй. Больш за сорак гадоў займаецца гэтай справай Павел КОРСАК. Сваю першую бочку ён змайстраваў у чатырнаццаць гадоў. Рыхтаваў бочки для агуркоў, капусты, яблык — з дуба, для мёду — з ліпы. Самую вялікую, умяшчальнасцю пяць тысяч літраў, зрабіў для Жабчыцкага віннага завода, крыху меншую — на дзве тысячы літраў — для Іванаўскага райспажыўсаюза. Выкананыя ўмельцам сувенірныя бочачкі дэманстраваліся на абласных, рэспубліканскіх і міжнародных выстаўках.

Фота Э. КАБЯКА.

Гумор

— Тата, а чаму арол так доўга кружыць над адным месцы?
— Не ведаю, напэйна, у яго скончыўся бензін.

Сціў падаў на Эдварда і суд за тое, што той не вярнуў яму пазычаныя 1000 долараў. Эдвард жа сцвярджаў, што вярнуў грошы поўнасцю. Доказаў было мала, і суд ні да якога рашэння не прыйшоў. На вуліцы Сціў гнеўна звярнуўся да Эдварда:

— Ну, такога манюкі, як ты, я ніколі не бачыў! Сцвярджаць, што вярнуў мне грошы, калі нам абодвум выдатна вядома, што я табе іх зусім не пазычаў!

Кіраўнік фірмы звяртаецца да маладога супрацоўніка:

— Мы вылучаем вас на пасаду дырэктара па закупках, прыбаўляем да вашага жалавання 60 фунтаў у год, перадаём вам

значную частку акцый нашай фірмы. Што за гэта трэба сказаць?

— Дзякуй, татачка!

— Пані суседка, ваш муж так схуднеў! Як гэта яму ўдалася?

— Кожны дзень ходзіць рыбачыць.

— І ад гэтага так худзеюць?

— Вядома. Ён есць толькі тое, што зловіць.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1721